

Landschapsgrond: Ambities regering versus perspectief land- en tuinbouw

De regering heeft grote plannen en ambities voor het landelijk gebied. Zij zet in op verdere verduurzaming van de agrarische sector naar een meer natuurinclusieve kringlooplandbouw met daarnaast herstel van biodiversiteit en natuurwaarden. Financiën lijken daarbij geen remmende factor te zijn.

- LTO Nederland onderkent het belang dat uit de ambities van de regering spreekt en heeft zelf ook richtingen en doelen in haar eigen [visie](#) verwoord, die nu ter ledenconsultatie voorligt.
- LTO Nederland staat voor biodiversiteit en het beschermen van de natuur en vooral ook voor het verzekeren van een wenkend en aantrekkelijk perspectief voor de land- en tuinbouw. Wij steunen de inzet om deze transitie van het landelijk gebied vorm te geven via de gebiedsgerichte aanpak.
- LTO Nederland onderstreept dat de aanpak integraal moet worden vormgegeven; een geïntegreerde aanpak inclusief water- en bodemkwaliteit, klimaat, natuur en biodiversiteit, maar zeer zeker ook inclusief het (sociaal en financieel-economisch) perspectief van de land- en tuinbouw.

Het kabinet spreekt over herstel van biodiversiteit en een natuurinclusieve samenleving en introduceert het begrip landschapsgrond:

"We creëren een tussenvorm van natuur- en landbouwgrond: landschapsgrond. Hiermee, en door uitbreiding van natuurareaal vergroten we het leefgebied van kwetsbare soorten en brengen we de doelen van de VHR dichterbij."

De vraag is wat dit betekent voor de agrariërs en de grondeigenaren rondom de Natura 2000 gebieden. Kortom: hoe kan het perspectief voor de land- en tuinbouw gewaarborgd worden?

De agrarisch ondernemer is aan zet

Het is voor LTO Nederland evident dat de agrariërs op grond van hun ondernemerschap aan zet zijn om het voortouw te nemen in het realiseren van de gebiedsdoelen, waarbij landbouwgronden worden behouden en natuur en biodiversiteit wordt versterkt.

Het is de agrarisch ondernemer die zijn investeringen met de opbrengsten van zijn bedrijfsvoering op zijn land moet terugverdienen. Het rendement wat verkregen wordt op die grond is het werkkapitaal voor de toekomst en is doorslaggevend voor de bereidheid en de mogelijkheden om te investeren in verduurzaming. Voor de agrarische ondernemer is het dus belangrijk te weten welke consequenties de aanwijzing van hun landbouwgrond als landschapsgrond heeft voor de inkomsten uit het agrarisch gebruik. Een dergelijk vergelijk kan alleen op grond van een maatwerk aanpak in het gebied goed uit de verf komen. Dit maakt dat landschapsgrond nooit een generieke typering kan zijn, maar mogelijk of hoogstens iets kan zijn om de uitkomst van een gesprek in de gebiedsgerichte aanpak te duiden.

Gebiedsgerichte aanpak

De gebiedsgerichte aanpak zou gekenmerkt moeten worden door het versterken van de kracht van het landelijk gebied door ondernemerschap van de agrarische bedrijven. Sturende principes daarbij zijn voedselvoorziening, biodiversiteit, werkgelegenheid, rust en ruimte, grond- en hulpstoffen en een goede grond onder de voeten. Maar ook een samenhang tussen de natuur, het landschap, de landbouw, wonen en recreatie. Daarbij is een levenskrachtige natuur een essentieel onderdeel van de omgevingskwaliteit. Die sturende principes worden waargemaakt door ondernemers die investeren in innovatie en hun onderneming. Het saneren en opkopen van bedrijven is hierin een contraproductief idee. De gebiedsgerichte aanpak is daarom een maatwerk aanpak, die kans van slagen heeft op grond van draagvlak in het gebied. De deelnemers moeten ervan overtuigd zijn dat het perspectief wat voor hen ligt kansen en mogelijkheden voor ontwikkeling biedt.

De vraag: is het nodig?

Dit gezegd hebbende, de fundamentele vraag die nu voor ligt: **“Welk doel dient de introductie van een nieuwe grondtitel als landschapsgrond?”**. Immers: het beschermen en verbeteren van biodiversiteit kan uitstekend en goed georganiseerd tot zijn recht komen binnen de gebiedsgerichte aanpak. Daarnaast kan je vragen stellen bij het oorspronkelijke idee van sommige partijen om er zorg voor te dragen dat landbouwgrond niet omgezet wordt in natuurgrond als er een ‘buffer’ van landschapsgrond tussen zou liggen. Immers: als landbouwgrond omgezet kan worden in natuurgrond, dan kan dit (zeker) ook met landschapsgrond gebeuren.

Daarnaast: het begrip ‘landbouwgrond’ (zie o.a. definities in de Meststoffenwet en onderliggende regelgeving) is inmiddels door jurisprudentie nader ingekleurd. Als je niet over ‘feitelijke beschikingsmacht’ over de grond beschikt mag je het geen landbouwgrond noemen, maar valt het onder ‘overige grond’. Op deze gronden zitten dus reeds beperkingen in het kader van voorwaarden qua landbouwgebruik (dit kan variëren van mestplaatsing tot beweiding tot grondbewerking). Binnen de bestaande wet- en regelgeving is ook Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer al ingepast. Tot slot zijn bijvoorbeeld voor grasland nu al 4 zogenaamde gewascodes in omloop: tijdelijk grasland, blijvend grasland, natuurlijk grasland/hoofdfunctie natuur en natuurlijk grasland/hoofdfunctie landbouw.

Landschapsgrond: een onnodige typering

De vraag is nu wat een nieuwe typering/invoering van landschapsgrond voor voordelen heeft boven het bestaande instrumentarium (waarin uiteraard wel verbeteringen mogelijk zijn, zie ook onder).

- ➔ LTO Nederland ziet geen meerwaarde om naast de titels voor landbouwgrond, natuurgrond en overige grond nog andere typering te gaan gebruiken. Ook gezien de aanstaande Omgevingswet dient het geen doel en leidt het alleen tot verrommeling van het landschap en kan het een belemmering zijn om tot goede afspraken te komen wanneer gronden verkaveld worden. Wij achten daarom een bestemming ‘landschapsgrond’ ongewenst en niet nodig. De afspraken over eventuele beperkingen in gebruiksfuncties kunnen heel goed binnen de gebiedsgerichte aanpak op grond van het huidige wettelijk kader gemaakt worden.
- ➔ LTO Nederland ziet qua administratieve lasten voor de agrarische ondernemer en qua praktische uitvoerbaarheid en handhaving en controle door de overheid (o.a. RVO en NVWA) absoluut geen meerwaarde in de introductie van een nieuw grondtitel als landschapsgrond: sterker nog, het levert grote afbreukrisico's op. Duidelijkheid over wat wel en niet mag en kan op het vlak van

bijvoorbeeld gemeenschappelijk landbouwbeleid of mestbeleid is nu al lastig te begrijpen, uit te voeren en te controleren: dat zal bij weer een nieuwe grondtitel alleen maar erger worden.

- ➔ LTO Nederland beveelt aan om, als er binnen de specifieke gebiedsaanpak gesproken wordt over aanpassing van gebruiksfuncties, op grond van een agro-economische toets te bepalen wat het perspectief van elk deelnemend agrarisch bedrijf in het onderzoeksgebied is. Het draagvlak voor verandering in gebruik is geholpen met een goede analyse van de mogelijkheden en hoe het perspectief van de agrariër gewaarborgd is. Dit gaat samen met de discussie over een eventuele compensatie van de daling van gronden door af- c.q. herwaardering.
- ➔ Omdat landschapsgronden een hanteerbaar overleg binnen de gebiedsaanpak in de weg staan en omdat afspraken over gebruik binnen de gebiedsaanpak maatwerk vragen, raden we sterk af om een generieke definitie van landschapsgrond te gaan gebruiken. Voorkomen moet worden dat er een one-size-fits-all definitie voor landschapsgronden ontwikkeld gaat worden. Om het kort te zeggen: vergeet de typering landschapsgrond en ga verder met wat we hebben.

Wat is er wel nodig?

Binnen de gebiedsgerichte aanpak moeten wel passende afspraken met een verleidend perspectief te maken zijn. Op dit moment kan het instrumentarium verruimd c.q. wat flexibeler ingericht worden, ook vanwege de aanstaande Omgevingswet waarin de bestemmingplannen, zoals we die nu kennen, niet meer blijven functioneren.

LTO Nederland pleit voor:

- Het toelaten van multifunctioneel gebruik van gronden nabij Natura2000 gebieden met het oog op doelstellingen voor natuur, klimaat, energie, wonen, wateropgaven en recreatie.
- Soepele ruilverkaveling van gronden, grenzend aan Natura2000 gebieden, naar aangrenzende agrarische ondernemers in geval van vrijkomende gronden.
- Hergebruik vrijkomende agrarische gebouwen op een verantwoorde wijze toestaan in plaats van sloop.
- Een 100% rood voor rood regeling voor bedrijfsgebouwen van agrariërs in de transitiegebieden;
- Aantrekkelijke financiële en fiscale stimuleringsmaatregelen om de transitie vorm te geven door aanpassing van (bijvoorbeeld kosten voor toepassing extensief beheer) c.q. innovatie van het agrarisch bedrijf.
- De effecten van het transitiebeleid op de grondwaarde en het vermogen van eigenaren en agrariërs in de gebieden, grenzend aan Natura2000 gebieden, in beeld brengen. Als er sprake is van een vermogensverschil, dan dient compensatie zeker gesteld te zijn. Dit dient via de gebiedsgerichte aanpak te gebeuren.
- Hetzelfde geldt voor verlies van inkomen ten gevolge van mindere opbrengst of waardedaling van gronden. Als er een vermindering van inkomen is, moet een volledige vergoeding gegarandeerd worden.
- Langjarige zekerheid en financiering voor (natuur)beheer en groen/blauwe diensten.